

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו זברי תורה מחודדים בפ"ך (קידושין 5.)

סיכומי דף היומי

מערכת: 073-249-0403
sikumhadaf12@gmail.com

לע"נ
הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל
גלב"ע כ"ו ניסן תשע"ז

גליון 247

דבר המערכת

יסוד מסכת יבמות

הרמב"ן כותב באגרת לבנו: 'כאשר תקום מן הספר תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו'. כאשר אנחנו מסיימים מסכת יבמות ומחפשים בנרות מה אנחנו יכולים לקיים ממה שלמדנו, והרי רוב רובה של מסכת יבמות אינו נוגע למעשה, וריבוי אופני הקריבה אינם מצוים כלל, בא רבי אליעזר בשם רבי חנינא ואומר לנו שמסכת יבמות שהיא מסכת קשה מכל הש"ס ולמדנו 'מידות טובות', שהרי מצות יבום היא שישא את אשת אחיו למען להקים שם אחיו בישראל, ולהשאיר את האישיות ורצונות שלו בצד ולהתחתן עם אשה שהקנו לו מן השמים, בלי שום אינטרס אישי, ורק למען מטרה אחת ויחידה להקים לאחיו שם בישראל. ובפרט לדעת התנא אבא שאול בדף ל"ט 'הכונס את יבמתו לשם נוי או לשם אישות ודבר אחר כאילו פוגע בערווה וקרוב בעיני להיות הוולד ממזר רק לנדב ולתת הכל למען השני.

וכל זה היה שורש חטאו של אונן בראשית ל"ח 'וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו' וירע בעיני ה' אשר עשה וימת גם אותו וכתב שם הרמב"ן כי נחשב לאכזריות גדולה לאח כאשר אינו רוצה לייבם וזה כבר היה קודם מתן תורה, ומאכזריות זו בא לידי חטאו הגדול שגרם לו מיתה, כי שורש החטא הוא מה שאדם תאב הנאה רק לעצמו ולא למען השני.

מסכת יבמות הוא הקדמה לכל סדר נשים

ולכן הקדימו מסכת זו לכל סדר נשים, לגלות לנו שיסוד הנישואין והאישות בישראל הוא להתנדב למען הזולת, ולמען בנין העולם של השם יתברך, ולאחר שעמלנו לקנות קניין יסוד זה אפשר לגשת ללמוד מצות נישואין במסכתות להלן.

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם לא מפני שהם 'עסקני שלום בית' אלא בגלל שבניין לימודי ה" - עמלותם בתורה הוא בבחינת בן - ללמוד מהתורה הקדושה מה רצון אביהם שבשמים בכל צעד ושעל, 'ורב שלום בנין' - כל מהותם היא שלום התורה הקדושה מעדנת מידות ומלמדת תכלית החיים - שלום למען השני, ולא סתם כתב השל"ה הקדוש שיש לומר קודם הלימוד הנגי רוצה ללמוד כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה ולידי מידות טובות'.

יבמות דף ק"י. יום שב"ק פרשת קרח מברכים החודש 'כ"ו סיון תשפ"ב'

דף ק"י - ע"א
קטנה שלא מיאנה, ונבעלה לאחר שגדלה, ונשאת לאחר - לרב אינה צריכה גט מהשני, שכבר קנה הראשון מדאורייתא, לשמואל צריכה גט, שכל הבעול על דעת קידושין הראשונים הוא בועל ולא קנה בבעילתו.

קידשה על תנאי וכנסה סתם ולא נתקיים התנאי - לרב צריכה גט, שבעלה לשם קידושין ומחל התנאי, לשמואל אין צריכה, שכל הבעול על דעת קידושין הראשונים בועל. (והוצרכו להשמיענו שתי המחלוקות ביניהם. בתנאי - השמיני שגם בזה סובר רב שלא בעל על דעת התנאי, ובקטנה שהגדילה השמיני שגם בזה סובר שמואל שבעל על דעת קידושין הראשונים, ואין אומרים שיועד שאין קידושין קטנה כלום ובעל לשם קידושין).

מעשה בקטנה שהתקדשה בקטנותה, ואחר שגדלה הושיבה באפריון, ובא אחר וקדשה, ולא הצריכו חכמים גט מהשני - לרב פפא משום שהראשון בעלה אחר שגדלה וקנה מדאורייתא, לרב אשי גם כשלא בעלה, כיון שעשה השני שלא כהוגן אפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, ואפילו אם קידשה בביאה עשו רבנן לבעילתו בעילת זנות.

הלכה כרבי אליעזר שאחות גדולה שנפלה ליבום לפני בעל אחות הקטנה מלמדים הקטנה למאן כדי שיוכל לייבם אחותה.

משנה. מי שהיה נשוי לשתי יתומות קטנות ומת - ביאה או חליצה של אחת מהן פוטרת צרתה. קטנה וחרשת - אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה. פקחת וחרשת - ביאת הפיקחת פוטרת החרשת, ביאת החרשת אין פוטרת הפיקחת. גדולה וקטנה - ביאת הגדולה פוטרת הקטנה, ביאת הקטנה אין פוטרת הגדולה.

דף ק"י - ע"ב

מי שהיה נשוי לשתי חרשות - ביאה של אחת מהן פוטרת צרתה, אבל אינו נותן חליצה שאין ראיות לקריאה, ורבה רצה לומר שהיינו דווקא בקדשה שהיא פקחת ואחר כך נתחרשה, אבל חרשת מתחילה כשם שכנסה הראשון ברמיזה כך תצא מהיבם בחליצה ברמיזה, וסתר דבריו ממשנה.

נתחרשה אשתו יכול להוציאה בגט - שאין צריך דעת האשה בגט, פקחת ונשתתית - תקנו חכמים שלא יגרשה כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר, אבל בנתחרשה לא תקנו שיוודעו לשמור את עצמה. נתחרש הוא או נשתתה - לא יוציא, שכיון שקידש כשהיה בן דעת אין יכול לגרש ברמיזה.

מי שהיה נשוי לקטנה ולחרשת ומת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה - לרב אדא בר אבהו ורב חנא חתנו היינו דווקא כשנפלה מאחיו פקח, שאין יודעים האם היה לו נח יותר בקטנה שעתידיה לבוא לכלל דעת, או בחרשת שהיא בת ביאה, אבל נפלו מאחיו החרש בוודאי היה נח לו בחרשת שהיא בת ביאה ובת מינו, ולכן ביאת החרשת פוטרת הקטנה ולהיפך לא. לרב נחמן - אפילו נפלו מאחיו החרש הרי זה ספק במי היה לו נח יותר, ואין ביאת אחת פוטרת השניה.

יבמות דף ק"א. יום א' פרשת חוקת 'כ"ו סיון תשפ"ב'

דף ק"א - ע"א

שתי יבמות אחת חרשת ואחת קטנה אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה, ולרב תקנתם היא: החרשת אינה בת חליצה ולכן יכנס אותה ויוציאה בגט, והקטנה פוטרת עד שתגדיל ותחלוץ.

מדברי המשניות ודברי רב הנ"ל יש ללמוד גדר נשואי חרשת וקטנה - חרשת קנויה ומשווירת, וקטנה ספק קנויה. שאם שתיהם קנויות ומשווירות - מדוע שנינו במשנתנו שאין ביאת אחת מהן פוטרת את צרתה. ואם שתיהם ספק קנויות - מדוע שנינו שאם יבם אחת מהן וחזר ובא על השניה נפסלה הראשונה, והרי ממה נפשך, אם הראשונה קנויה שוב אין ביאת השניה פוסלת, ואם אינה קנויה לו הרי אין השניה צרתה אלא סתם נכרית ולא פוסלת. ואם החרשת ספק קנויה והקטנה קנויה ומשווירת - מדוע אמר רב שיכנסו החרשת ויגרשה, ולמה לא תישאר תחתיה, שאין לחליצת הקטנה כשגדלה לפסול עליו החרשת שהרי או שהיא קנויה לו לגמרי ולא שייך עוד חליצה או שהיא נכרית. אלא בהכרח שחרשת קנויה ומשווירת וקטנה ספק קנויה, ולכן חליצת הקטנה פוסלת עליו את החרשת, שמה הקטנה קנויה לגמרי ואין ביאת החרשת שהיא קנויה משווירת פוטרת זיקתה, וחליצת הקטנה חליצה גמורה היא.

לא אמר רב שהתקנה היא שמייבם הקטנה ותשאר תחתיה, שבין אם היא קנויה לו ובין אם אינה קנויה אלא נכרית אין החרשת יכולה לפסלה עליו - שאם יעשה כן לא יהא דרך להתייר החרשת, שמה אין הקטנה קנויה לו וחייבת החרשת ביבום, ואינה בת חליצה, ולייבם אי אפשר שמה הקטנה קנויה וחל היבום ואסור לייבם השניה.

שני אחים נשואים שתי אחיות אחת קטנה ואחת חרשת: מת בעלה של קטנה - בעל החרשת מוציא אשתו בגט, שהקטנה ספק קנויה לאחיו לגמרי, והחרשת קנויה ומשווירת ואינה יכולה להפקיע זיקת אחותה, והרי היא ספק אחות זקוקתה, והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ. מת בעלה של חרשת - בעל הקטנה מוציא אשתו בגט, שמה אינה קנויה לו לדחות אחותה מיבום ואסורה עליו משום אחות זקוקתה, והחרשת אסורה לעולם, שאי אפשר לקטנה שמה אחות גרושתה היא משום ספק קטנה, וכיון שהיא חרשת לאו בת חליצה היא. עבר ובא על החרשת - נתון לה גט ומותרת לשוק, שמה נפשך, אם הקטנה קנויה אין החרשת זקוקה ליבום שהיא אחות אשתו, ואם אין הקטנה קנויה הרי יבם את החרשת בכיאתו.

היה נשוי לקטנה וחרשת ומת, ובא יבם על הקטנה וחזר הוא או אחיו ובא על החרשת נאסרו שתיהם עליו, ותקנתם - חרשת יוצאת בגט, וקטנה צריכה גם חליצה כשתגדל. והיינו לדעת חכמים שביאה פסולה אינה פוטרת הזיקה, ולכן אין שבאופן זה ביאת הקטנה ביאה כשרה היא ואינה צריכה חליצה, גזרו אטו להיפך, שבא על החרשת ואח"כ על הקטנה, שאם הקטנה קנויה לו אינה נפטרת בביאת החרשת - שאינה קנויה לו לגמרי, ולא בביאת עצמה - שביאה פסולה היא, ולכן

צריכה חליצה. אבל לרבי נחמיה שביאה פסולה פוטרת - בין אם בא על הקטנה ואח"כ על החרשת ובין להיפך, פטורה הקטנה מחליצה.

דף ק"א - ע"ב

משנה. היה נשוי לשתי יתומות קטנות או לשתי חרשות ומת, ובא יבם על הראשונה וחזר הוא או אחיו ובא על השנייה - לא פסל בביאתו את הראשונה, שאם הקטנה קנויה לאחיו הרי הראשונה היא אשתו, ואם לא הייתה קנויה לאחיו הרי שתיהן נכריות אצלו. וכן הדין בשתי חרשות, ששתיהן שוות.

היה נשוי לקטנה וחרשת ומת, בא יבם על החרשת וחזר הוא או אחיו ובא על הקטנה - פסל את החרשת, שאם קנויה הקטנה, וקנין החרשת הרי משויירת, וגזרו מטעם זה גם באופן שבא על הקטנה וחזר הוא או אחיו ובא על החרשת שפסל את הקטנה אע"פ שממה נפשתי היא מותרת שאו קנויה לגמרי ובביאתה פקעה הזיקה ואין בת השנייה פוסלת, או אינה אפילו ששתיהן שוות.

היה נשוי לפקחת וחרשת ומת, בא יבם על הפקחת וחזר הוא או אחיו ובא על החרשת - לא פסל את הפקחת, בא על החרשת ואח"כ על הפקחת פסל את החרשת.

היה נשוי לגדולה וקטנה ומת, בא יבם על הגדולה וחזר הוא או אחיו ובא על הקטנה - לא פסל את הגדולה. בא על הקטנה ואח"כ על הגדולה - פסל את הקטנה, לרבי אלעזר מלמדים הקטנה שתמנה בו שיוכל לקיים הגדולה, וכן הלכה.

משנה. קטן וקטנה - לרבי מאיר לא חולצים ולא מתייבמים שמא ימצאו סרים או איילוניות, לחכמים מותרים ביבום שאין חוששים למיעוט, והגם שכתוב 'להקים לאחיו שם' וקטן אינו מוליד - לאבי שומר 'במה יבא עליה' אפילו כל הדוא, לרבי א - אילו אסור לקטן ליבם עד שיגדל, א"כ אף אחר שיגדל יהא אסור, שכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה 'במה יבא עליה' הרי היא כאשת אח שיש לה בניו ושוב אינה מותרת, ואין לומר שאכן אם היה קטן בשעת נפילה שוב אינו מייבם לעולם שהרי אמר 'כי יבא אחים יחידיו' ושמענו כל אה ואפילו הוא בן יום אחד.

לרבי מאיר שטן וקטנה אסורים ביבום היינו דווקא גדולה לקטן או קטנה לגדול, כיון שיש כאן ביאת איסור לאחד מהם, אבל קטן לקטנה אפילו אינם בני יבום אין מונעים אותו מליבם, שקטן אוכל נבילות אין בית דין מצווים להפרישו (ראה להלן דף ק"ד).

הגדרת הנאה מבימה בחיי בעלה - כופים אותו שיתחיל לה. נדרה לאחר מיתת בעלה - רק מבקשים הימנו שיתחיל לה, וכן הדין אם נתכוונה לאסור יבמתה עליה אפילו נדרה בחיי בעלה.

יבמה שאמרה בתוך לי יום משכנסה היבם לא נבעלתי והוא אומר בעלתיך וידיך בגט - כופים אותו לחלוץ, שעד לי יום מוקים אינשי אנפשיה, טענה כן לאחור לי יום - הוא נאמן, א"כ היא אסורה בה חליצה משום שזיהה הנאמנת חתיכה אסורה, ומכשם שהיה שיתחיל לה.

מה ששינינו שעד לי יום נאמנת לטעון לא נבעלתי ועד אז מוקים אינשי אנפשיה, לרבי יוחנן היינו רק לרבי מאיר הסובר שטענת בתולים היא עד לי יום, אבל לרבי יוסי הסובר שאם נסתרה נאמן רק לאלתר (ואם לא נסתרה נאמן אפילו לאחר כמה שנים) גם כאן אינה נאמנת, לרבי - מודה רבי יוסי ביבמה שבוש ממנה. שמוקים אנפשיה ונאמנת עד לי יום, ורק בארוסה שלבו גס בה לא מוקים אנפשיה ואינו נאמן.

יבמות דף ק"ב. יום ב' פרשת חוקת - כ"ח סיון תשפ"ב

דף ק"ב - ע"א

מה ששינינו במשנה שיבמה שאמרה בתוך לי יום לא נבעלתי כופים את היבם שחלוץ לה, היינו כשנתן גט לה (בין גט גמור ובין גט ליקיט) ופסלה מביבום, אבל אם לא נתן לה גט כופים אותו לייבם.

שנינו בכריתתא שאם אמר היבם אחר לי יום שכבר בעלה והיא אומרת לא נבעלתי אף על פי שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה, לרב אמי - מדובר שכבר נתן לה גט, שאם לא כן כופים אותו לייבם, וכוננת הברייתא שצריכה חליצה בנוסף לגט שכבר נתן, וא"ף על פי היינו שאף שחזר בו מדריבי הראשונים אין כופים אותו לחלוץ רק מבקשים, שמאחר שכבר עברו לי יום סומכים על דיבורו הראשון שכבר בעל. לרב אמי - מדובר שנתן לה בתחילה גט לזיקתו ופסלה מיבום, וא"ף על פי שחזר ואמר לא בעלתי אין די בחליצה לחוד, אלא צריך ליתן לה גט גמור כיון שאמר בתחילה שבעלה.

צרת יבמה שאמרה לא נבעלתי - אף שבתוך לי יום כופים את היבם לחלוץ לה, צרתה מותרת גם קודם חליצה, ואינה נאסרת ע"ד דברי צרתה, שחזקה הכונס את האשה בועל לאלתר.

בראשונה היו אומרים ג' נשים יוצאות ונטולות כתובה, אשת כהן האומרת טמאה אני לך באונס, הצמים בניג לבניג שאינן נזקק לשי ואין עד להוכיח בין שינינו, נטולה אני מן היהודים ממה שאסרה עצמה על כל העולם מוכיחה ששמעתי קשה לה. חזרו לומר שכדי שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר, האומרת שטמאה אני לך - תביא ראיה לדרביה. שמים בניג לבניג - יבקשו מהבעל שינהג בה מנהג יפה, נטולה אני מן היהודים - יפר חלקו ותהא נטולה משאר היהודים.

אשה האומרת בחיי בעלה נטולה אני מן היהודים - לרב מותרת ליבם, שאינה מעלה על דעתה שימות בעלה ותיפול לפני יבם (אף אם לא לה בניג), ולא נתכוונה לאסור עצמה אלא על אלו שמותרים לה אחר שיגרשה בעלה, לשם אסורה עליו, שמעלה על דעתה שימות בעלה ותיפול לפניו. והוכיחו מהמשנה כדעת רב.

הדרן עלך פרק בית שמיא

פרק ארבעה עשר - חרש שנשא

דף ק"ב - ע"ב

משנה. חרש וחרשת תיקנו להם חכמים נשואין - שדרכם להיות שלום בניניהם, ומתקיימת תקנת חכמים.

שוטה שנשא אשה ומת אשתו פטורה מן החליצה ומן היבום אפילו מדרבנן - שלא תיקנו חכמים לשוטים שהנשואין אינם מתקיימים, שאין אדם דר עם נחש ככפיפה אחת.

קטן לא תקנו לו חממים נשואין - שסופו להיות גדול ולהגיע לכלל חכמים, קטנה יתומה - אף שסופה להיות גדולה ולהגיע לכלל נשואין קטנה נשואין, כדאי שלא יבא בה מנהג הפקר.

חרש שנשא פקחת ופקח נשוא חרשת - אם רצה מוציאה בגט, שכשם שכנסה ברמיזה כך מוציאה.

פקח שנשא פקחת ונתחרשה - אף שקידושיה קידושין גמורים יכול להוציאה בגט, וכן אם נתקדשה על ידי אביה כקטנותה, שבגט אין צריך דעת האשה, אבל אם נשתתית לא יוציאה מדרבנן שלא ינהגו בה מנהג הפקר. נתחרש או נשתתה הוא - לא יוציאה, שהאיש מוציא לרצונו וצריך דעתו. ורבי יוחנן בן טראי טען שכשם שהאיש אינו מוציא שכנגשה אינו בר דעת כך גם האשה אין יוצאת כשנעשית אינה בר דעת.

שני אחים חרשות נשואים לשתי אחיות חרשות או פקחות, או אחת פקחת ואחת חרשת, וכן שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחים או חרשים או אחד פקח ואחד חרש - כשמת אחד מהם פטורה אשתו מן החליצה ומן היבום, כיון שקידושי שניהם שויים שובעל או האשה חרשים, קידושי אשתו מפקיעים הזיקה משום אחות אשתו. ואם לא היו אחיות - תתייבם ולא תחלוץ שאין חליצה באחד וחרשת, ואם רצה מוציאה בגט.

שני אחים חרש ואחד פקח נשואים לשתי אחיות פקחות, מת החרש - תצא היבמה משום אחות אשה, מת הפקר - מוציאה אשתו בגט, שזיקת אחותה הבאה מכח קידושין גמורים אוסרתה עליו, ואין בכח קידושי אשתו לדחותה משום אחות אשה, ואשת אחיו אסורה לעולם שחרש אינו יכול לחלוץ ואינו יכול לכנסה משום אחות אשתו דרבנן.

שני אחים פקחים נשואים לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת, מת בעל החרשת - תצא היבמה משום אחות אשה, מת בעל הפקחת - בעל החרשת מוציא אשתו בגט משום אחות זקוקתו דרבנן, ואשת אחיו מוציא בחליצה.

שני אחין נשואים לשתי אחיות פקח לפקחת וחרש לחרשת, מת חרש - החרשת תצא משום אחות אשה, מת פקח - החרש מוציא אשתו בגט, ואשת אחיו אסורה לעולם.

שני אחים אחד חרש ואחד פקח נשואין לשתי נכריות פקחות, מת חרש - הפקחת או חולצת או מתייבמת, מת הפקח - החרש כונסה ואינו מוציאה לעולם, שאין הגט ברמיזה יכול להפקיע זיקת אחיו הראשון דאורייתא.

שני אחים פקחים נשואין שתי נכריות אחת פקחת ואחת חרשת, מת בעל החרשת - כונסה היבם ואם רצה יכול להוציאה בגט, מת בעל הפקחת - בעל החרשת חולץ או מייבם.

שני אחים נשואים לשתי נכריות פקח לפקחת וחרש לחרשת, מת חרש - הפקח כונסה ואם רצה מנרשה, מת הפקח - החרש כונסה ואינו מוציאה לעולם, שאין הגט ברמיזה יכול להפקיע זיקת אחיו הראשון מדאורייתא.

רק בנשואי קטנה מדרבנן יכולה למאן, אבל לא בנשואי חרשת מדרבנן - שאם תוכל למאן ימנעו מלהינשא הואיל ועלולם יכולה למאן, אבל בקטנה שיש גבול עד מתי יכולה למאן לא ימנעו.

יבמות דף ק"ג. יום ג' פרשת חוקת - כ"ט סיון תשפ"ב

דף ק"ג - ע"א

יתומה קטנה בת ישראל שנשאת לכהן אוכלת בתרומה דרבנן, אבל חרשת בת ישראל שנישאת לכהן אינה אוכלת אפילו בתרומה מדרבנן, גזירה שמא יאכל חרש בחרשת, והגם שאין לאוסרה וכדין קטן אוכל נבילות גזירה שמא יחלפו ויתירו גם חרש בפקחת בתרומה מדאורייתא שיש בה חיוב מיתה.

הממאנת והשניה ואיילוניות אין להם כתובה, ממאנת - שיצאה ממנו בעל כרחו, שניה - קנסו חכמים, איילוניות - שהוא מקח טעות.

חרש ושוטה שנשאו פקחות אף שנתפקח החרש ונשתפה השוטה אין להם עליהם כלום, שאף שתיקנו נשואין לחרש לא תיקנו לה כתובה, שיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להינשא, ואם רצו לקיים לאחר שהתפקחו יש להם כתובה מנה, ואם בית דין השיאום וכתבו לה כתובה על נכסיו חייב, שאילו רצה שפחה לשמשו היו קונים לו מממונו כל שכן בזה שיש לו גם אשה וגם שפחה.

פקח שנשא חרשת או שוטה אין חייבים הכתובה, לא תיקנו לחרשת כתובה כדי שלא ימנעו מלישא אותה (אבל בקטנה תיקנו, שלא ימנעו עקב כך כיון דאיתא לכלל דעת), אבל אם כתב לה אפילו מאה מנה כתובתה קיימת מפני שרצה לזוקב בנכסיו.

חמשה בעל יתרו ואם תרמו אין תרומתם תרומה - חרש, שוטה, קטן, התורם שאינו שלו בלא ציווי תבעלים, עכו"ם שתרם של ישראל אפילו בירושתו שצריך שיהא השליש בן ברית, ולרבי אלעזר הברכות חרש לא תרמו לחולין מפני שהוא ספק בר דעת.

ללישנא קמא אמר רב חייא בר אשי בשם שמואל שאשת חרש אין חייבין עליה אשם תלוי, ושני דרכים בגמרא בטעמו: א. כחכמים שוודאי אין לו דעת ואין קידושיה קידושין, ב. כרבי אלעזר שספק קידושין הם, אלא שלחויב אשם תלוי צריך חתימה משתי חתיכות (ושלא כרבי אלעזר הסובר שצריך ללישנא בתרא אמר שחייבים עליה אשם תלוי, והיינו כרבי אלעזר שספק בר דעת הוא, ואין צריך חתימה משני חתיכות לחיוב אשם תלוי.

דף ק"ג - ע"ב

רב אשי הסתפק בר דעת רבי אלעזר הסובר שתרומת חרש ספק קדושה - אם פשוט לו שחרש יש לו דעת מועט ומסופק אם אותו דעת היא צלולה, או שהוא עתים חלים ודעתו צלולה ועתים שוטה, ונפק"מ אם מוציא אשתו בגט, שלחכמים מוציאה שכשם שכונסה ברמיזה כך מוציאה ברמיזה, ולרבי אלעזר - לצד הראשון מוציא, אבל לצד השני אינו מוציא, אלא בשעת קידושין הייתה דעתו צלולה ובשעת הגט לא.

שוטה שאינה יודעת לשמור את הגט דבר תורה אינה מתגרשת - שנאמר 'ונתן בידה' זו שיש לה די לגרש עצמה, או שנאמר 'ושלחה במינתו' שמשלחה ואינה חוזרת. יש לה די לשמור הגט ולא לשמור את עצמה - אינה מתגרשת מדרבנן, שלא ינהגו בה מנהג הפקר.

לרבי יוחנן בן נורי כשר שחרש אינו יכול לגרש כך חרשת אינה יכולה להתגרש, לחכמים חרש אינו יכול לגרש שצריך דעתו, מה שאין כן חרשת שלא צריך דעת האשה.

אמר לעדים 'ראו גט זה שאני נותן', ואמר לה 'כנסי שטר חוב זה' - הרי זו מגורשת, ולומדים כן מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא שחרשת שקיבל אביה קידושין יוצאת בגט הרי שאין צריך דעתה, ואין אומרים שבוש שקרא לגט שטר חוב ביטלו - ממה שלא ביטלו לפני העדים.

יבמות דף ק"ד. יום ד' פרשת חוקת - אדר"ה ל' סיון תשפ"ב

דף ק"ד - ע"א

קטן העובר איסור דרבנן - לכו"ע אין בית דין מצווים להפרישו. איסור דאורייתא - לרבי פדת אין מצווים, ולכן התיר להנהיג תינוקות במקום שאיבד המפתח, שאם ימצאוהו יביאום לו מרשות הרבים לרשות היחיד, ורבי יוחנן הסתפק האם גם באיסור דאורייתא אין מצווים.

עכו"ם שבא לכבות שבת - אסור לומר לו 'כבה', אך גם אין צריך לומר לו 'אל תכבה', שאין שבידתו מוטלת עליהם, אבל קטן הבא לכבות אומרים לו 'אל תכבה' מפני ששבידתו מוטלת עליהם, והיינו גם לטובר קטן אוכל נבילות אין בית דין מצווים להפרישו, שקטן עושה על דעת אביו שרואה שנוח לו בכך והרי זה כאילו מצוהו לעשות, אבל עכו"ם עושה על דעת עצמו שמכווין להנאה ליטול שכר.

יונק תינוק והולך מעוברת כוכבים ומכמהמה טמאה, וכן מותר להניק בשבת גם בלי אומדן הדעת אלא יכול להתמין עד מוצאי שבת, שסתם קטן מסוכן הוא שאם לא ינק מיתם בצמא, אבל גדול צריך אומדנה האם הוא מסוכן בלי זה.

יונק הוא מפרק כלאחר יד ואסור מדרבנן, לאבא שאול מותר ביום טוב במקום צער אף שלא במקום סכנה, שבאיסור לאו של יום טוב במקום צער לא גזרו רבנן.

לא תאכלום האמור בשרצים והיייתו 'כל נפש מכם לא תאכל דם' ו'אמור ואמרת' האמור בטומאת כהנים - להזהיר הגדולים על הנפש שלא יאכלום או יכשילום באיסור בידים (אסור שחייתו מוטלת עליהם, ואם רק בדם - חמור שיש בו כרת ולא ידענו שרצים, ואם רק שני אלו - שאיסורם שוה בכל ולא ידענו טומאת כהנים, ואם רק טומאת כהנים - שאני כהנים שריבה בהם מצוות יתרות.

דף ק"ד - ע"ב

שני אחים נשואים לשתי אחיות, ונפלה אחת מהם ליבום, והיבם או היבמה חרשת שפטורים מן המצוות - אף שלסובר שאין בית דין מצווים להפריש קטן אוכל נבילות אין מצווים להפריש חרש וחרשת מאיסור אחות אשה, כיון שאחד מהם פיקח ובר חיובא מצווים להפרישם, ואם מת פקח בעל הפקחת ונפלה ליבום לפני החרש בעל החרשת צריך להוציאה אשתו בגט, אף ששניהם חרשים ואין בית דין מצווים להפרישם גזרו שצריך לגרשה שלא יטעו לומר שמה שלא גירשה הוא משום שקידושיה דחו זיקת אחותה, ויבא להתיר אחותה לשוק.

הדרן עלך פרק חרש

פרק חרשה עשר - האשה שלום

משנה. האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ושלום בעולם וביניהם, ובאה ואמרה מת בעלי - תינשא או תתייבם, ולרבי יהודה אינה נאמנת אלא אם כן באה בוכה ובגדיה קרועים. אבל אם יש מילחמה בעולם או שלום בעולם וקטנה ביניהם - אינה נאמנת.

הטעם שאינה נאמנת כשרי מלחמה בעולם - שאמרת מת מאונד לבח (בדמ"ב) אף שלא ראתה בבידור, שסוברת שכיון שכולם נהרגו ודאי גם הוא נהרג, ואף אם ממתנת לראות מה יהיה עמו לפעמים רואה שירוב בו חץ או רומח וסוברת שמת ובאמת אפשר שחבשוהו ונתרפא.

אמרה מת בעלי ברבעון - מעיקרא סבר רבא שהי חוששים שחממה בדדמי, ולכסוף סבר שיש לחוש בדדמי, ואדרבה דינה חמור מוז שאמרה מת בעלי מלחמה, ששם אם אמרה מת על מטתו נאמנת, וברבעון אינה נאמנת אלא כשאמרה מת וקברתיו.

מפולת ושלוח נחשים ועקרבים - כמלחמה, שאמרה בדדמי. דבר - מחלוקת אם חוששים שאמרה בדדמי.

קו הסיכומים לטמיעת סיכום יומי על הדף הימני בגמרא והלכה 937634-2079

ב

לא ידענו שיש מלחמה בעולם אלא על מיה ואומרת שמת בעלה במלחמה - ספק בגמרא אם מאמינים לה במיגו שהייתה יכולה לומר שלום בעולם, או כיון שאין חוששים שמשקרת אלא החשש הוא שאומרת בדמיה לא שייך להאמינה בגיגול.

אמרה: עישנו עלינו את הבית ואת המערה, הוא מת ואני ניצלת - אינה נאמנת, ואפילו אם נאמר שבחזיקה היא במלחמה נאמנת, שאני האב שאפשר שברחה ולא המתינה עד שמת, ואומרים לה שאפשר שהיא ניצלת בנס כך גם הוא.

אמרה שנפלו עלינו עכו"ם ולפינו יהיה מת ואני ניצלת - נאמנת, אפילו אם אינה נאמנת כשהיא מחזיקה במלחמה, שהיינו רק במלחמה גדולה שהיא בורחת ואומרת בדמיה, אבל במלחמה קטנה אינה בורחת אלא ממתנת לראות מה יהיה עם בעלה, שאין האשה מתיירה מליסטים הואיל וכלי זיינה עליה (שאינו הורג - כדי לבא עליה).

מעשה באשה שצעקה בשעת שנשרף בית חופתה - ראו שבעלי נשרף, ומצאו איש שרוף ועוד יד של איש אחר, לרב חייא בר אבין אינה מותרת, שחוששים שמה האיש שרוף הוא אדם אחר שבא להציל, והיד היא של בעלה שנפלה ממנו, ומחמת המום התייש וברח, לרבא כיון שצעקה וגם ראו איש הנשרף נאמנת.

מלחמה בעולם ועד אחד מיעד שמת בעלה - ספק בגמרא אם מותרת, שאם נאמנת עד אחד היא משום שהוא מילתא שעתידי להתגלות - גם כאן נאמן, אך אם סומכים על עד אחד רק משום שהיא דייקא ומינסבא - במלחמה לא דייקא ואין להתיירה.

אף שיש עדים כשרים שטבע במים שאין להם סוף אין מתיירים אשתו - שמה צף מתחת המים ויצא, אך אם מעידים שהוציאו אותו מן המים וראהו מיד והכירוהו על פי סימנים מתיירים את אשתו אפילו על פי עדות נשים.

נכר המפקיד שושים בשפקיד אצלו, ואמר שהיו כך וכך והיו מונחים בחבתי, ואמר הנפקד טבע לקחת שלך ואומנם המונחים אצלי הם שלי - רב חסדא סבר שהמפקיד נאמן כמו שהעדים נאמנים לומר לפי סימנים שזהו בעלה שמת ואין חוששים שהוא איש אחר, ורבא סבר שכמות השושים אינה סימן, שבא הזדמנה אותו דבר לנפקד.

מצא כלי וכתוב עליו ק' - מה שבתוכו הקדש, מ' - מעשר, ד' - דימוע (וחליון ותרומה שנתערבו), ט' - טבל, ת' - תרומה, שכן היו כותבים בשעת הסכנה, ולא חיישינן שמה פינם שאם פינם היה מוחק האות. לרבי יוסי - אפילו כתוב עליו 'תרומה' הרי הפירות שבתוכו חולין, שהולכים אחר הרוב, ואומרים ששנה שעברה היתה בו תרומה, ושכח למחוק הכתב, או השאירו כדי שיבדלו מהפירות מאחר שחשבו שיהיה תרומה.

שלחו מאספמיא שמת יצחק ריש גלותא של רב ביבי שהלך מקורטבא לאספמיא - לאביי חוששים שמה יש עוד אחד מאותו עיר באותו שם אף שלא הוחזק שיש עוד אחד, לרבא אין חוששים כל שלא הוחזק.

המציא שטר חוב על אחרים - אפילו לאביי אין חוששים שמה השטר אינו שלו אף שהוחזק שיש עוד אנשי העיר ששמו כשמו הכתוב בשטר, שאין חוששים שנפל ממי ששמו כשמו - שבני אדם זהירים בשטרותיהם, ואין חוששים שהוא פקדון בידו ממי ששמו כשמו - שבוודאי לא יפקיד אצלו, ואין חוששים שמה מסר לו להקנות לו ועדין לא קנה מידו - שאותיות נקנות במסירה.

מצאו גט בסורא כסתובו בו שנכתב בסורא ולא הבעל הוא ענן בר חייה מנהרדעא, ורבינו בסורא עד נהרדעא ולא מצאו ענן בר חייה מלבד זה שטוען שהוא שלו אלא אחד שהעידו עדים שהיה עמם בנהרדעא ביום כתיבת הגט - לאביי הגם שבעלמא חיישין לאחר ששמו כשמו הכא לא חיישין, כיון שבדקו ולא מצאו אלא את זה שלא היה בסורא ביום כתיבת הגט, לרבא הגם שבעלמא לא חיישין למי ששמו כשמו כיון חוששים, כיון שהוחזק שיש עוד אחד, ואף שהיה בנהרדעא שמה הלך עם גמלא פרחא לסורא, או קפץ ע"ש, או שמה מסר לעדים שיכתבו הגט כשהוא היה בנהרדעא והם הלכו כתבוהו בסורא, שהעדים צריכים לכתוב מקום כתיבת הגט ולא מקום שנסמך להם הציווי מהבעל.

במחלוקת האמוראים במפקיד התובע שומשו ונפקד אומר שכבר לקחום ואלו אחרים אם חיישין שמה פינם והם אחרים - רב יימר פסק שלא חיישין, ורבינא פסק שחיישין, וכן הלכה. בזמן שיש קטטה ביניהם אין האשה נאמנת לומר מת בעלי - היינו שאמרה 'גרשני בפני פלוני ופלני', ובתולה ואמר לא היו דברים מעולם, אבל אם אומרת לבעלה 'גרש אותי' אין זו קטטה, שכולם אומרות כך בשעת כעס, ואם אמרה לבעלה 'גרשתי' הרי נאמנת שגירשה, שחזקו אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה, ושבו אין צריכה להעיד שמת כדי שיתירוה.

הטעם שאינה נאמנת לומר שמת בעלה כשיש קטטה ביניהם - נחלקו אם הוא משום שמחמת השבאה מתכוונת לאסור עצמה עליו, או שהטעם הוא שמתוך השבאה אומרת בדמיה, ונפק"מ כשהבעל הרגיל הקטטה, שאינה מקשרת משום כך אבל אומרת בדמיה.

עד אחד המעיד שמת בעלה כשיש קטטה ביניהם - ספק בגמרא אם נאמן, שאם הטעם שעד אחד נאמן לומר מת בעלה הוא משום שהוא מיתנא שעתיד לגלווי - נאמן, אם הטעם הוא משום שסומכים על האשה שדייקא ומינסבא - אינו נאמן, שכיון שיש קטטה ביניהם לא דייקא.

משנה. ה' מעשה שמחמתו נתנו נאמנות לאשה לומר מת בעלי - שהלכו 'בני אדם סוף ימי קציר חייטים לקצור חייטים, ונשך נחש אכזר מהם ומת, ובאה אשתו והודיעה לבית דין ומצאו כדבריה. בתחילה נחלקו בזה, שבת הלל סברו שאינה נאמנת רק כעין מעשה שהיה, והיינו רק באותה מדינה ששכיחי אינשי ויראה לשקר, ולבית שמאי נאמנת אפילו ממדינה למדינה אחרת, כיון ששכיח שיירות יראה לשקר, וחזרו בית הלל להורות כבית שמאי.

מקשה באדם שהיה מעביד מי ואפר חטאת בירדן ובספינה, ונמצא כזית מן המת תחוב בקרקעית הספינה, באותה שעה אמרו לא יאמר מי ואפר חטאת ויעביד בירדן ובספינה, לרבי חנניא בן עקיבא בספינה וירדן דווקא גזרו, לחכמים גם בשאר נהרות, ואף אסור לעמוד בצד זה של נהר ולזרוק לצד אחר, ולא ישיטם על פני המים, ולא ירכיבם על בהמה או על חבירו בתוך המים אלא אם כן היו רגלי של זה הנושא נוגעות בקרקע, אבל מעבידים על הגשר שאינו דומה לספינה שהוא כקרקע רחוק עליו בהלוי.

מחלוקת רבי הונאי בן עקיבא וחכמים בגיזת העברת מי ואפר חטאת על גבי נהר באופן שמת בעלה רק כעין מעשה שהיה - שאפשר שבת הלל התירו רק כעין מעשה שהיה משום שדווקא באופן זה יראה לשקר אבל בהעברת מי ואפר חטאת לא צריך דווקא כעין מעשה שהיה, ואפשר שבת שמאי התירו בכל אופן משום שטעם ההיתר הוא שדייקא ומינסבא וזה שייך בכל אופן, אבל בהעברת מי ואפר חטאת שגזרו משום מעשה לא אסרו רק כעין מעשה שהיה.

משנה. א' אשה האומרת מת בעלי - לבית שמאי יתנשא ותיטול כתובה, שאם התרנו ערוה חמורה ק"ו ממון הקל, לבית הלל יתנשא ולא יטול כתובה, כשם שאין האחים נכנסים לנחלתו על פיה שלממון צריך שני עדים, אמרו להם בית שמאי מספר כתובה נלמד שכל שהיא נשאת לאחר נוטלת כתובה, וחזרו בית הלל להורות כבית שמאי.

נתיבמה על פיה נכנס יבם לנחלה על פיה - שנאמר 'קיום על שם אחי' והרי קים.

אמרה: 'מת בעלי התירוני להינשא' - מתיירים אותה להינשא ונותנים לה כתובתה. 'מת בעלי תנו

לי כתובתי' - אף להינשא אין מתיירים אותה. 'התירוני להינשא ותנו לי כתובתי' - ספק בגמרא, האם עיקר דעתה הוא על הגיטואין ומה שתובעת כתובה משום שכל מיילי שאית ליה לאיניש אומר לבית דין ויש להאמינה, או לא. ולפי הצד שעיקר דעתה לגיטואין ומתיירים אותה ליה להסתפק מה הדין באומרת 'תנו לי כתובתי והתירוני להינשא' האם עיקר דעתה על כתובתה ואסורה, או עיקר דעתה על גיטואין והקדימה לתבוע כתובה שסברה שבכך תלוי התרתה.

משנה. ה' הכל נאמנים להעיד חוץ מהנשים ששונאות זו את זו: חמותה - שאומרת זו תירש כל היגע ועמלי, בת חמותה - שאומרת זו תירש כל היגע אבי ואמי ואני ידחה, ברתה, יבמתה - יראה שמה תהא צרתה, בת בעלה - שאשת הבעל באה במקום אמה ואוכלת כל עמלה.

נחשב נשים שאינם נאמנות להעיד שמת בעלה נאמנות להביא הגט מחוץ לארץ ולהעיד בפני חמיה ונחתם - מפני שסומכים על כתב הגט המוכיח שגירשה.

בת חמיה שאינה בת חמותה - ספק בגמרא אם היא בכלל פסול בת חמותה, ששונאת אותה מפני שאוכלת ירושת אביה, או דווקא בת חמותה שונאת אותה מחמת אמה השונאת אותה.

אשת אב והכלה שכולתו להעיד מפני ששונאות זו את זו - לחכמים שנאמר 'כמים הפנים לפנים' כן לך האדם לאדם', וכן שבת הבעל שונאת אשת האב וחמותה שונאת כלתה כך גם להיפך. ולרבי יהודה הפסוק מדבר בדברי תורה שלפי פנים ולב שאתה נתון לתורה לרב עומד לך להעמיד גירסא (דראה פירוט נוסף בפרק ט"ו), אלא הטעם שכלה שונאת חמותה שהיא מגלה לבנה מעשי אשתו, ואשת אב שונאת בת הבעל משום שמגלה לאביה מעשי אשתו.

אמרה מת בעלי ואחר כך מת חמי - תינשא ותיטול כתובתה וחמותה אסורה, ואף שכבר אינה חמותה חוששים שמה גם בעלה לא מת ומתכוונת לקלקלה עכשיו משום הדברים הרעים שתדבר לבנו עליה כשיחזרו ממדינת הים.

חמותה הבאה לאחר מציא (אם נכחה) - ספק בגמרא אם היא חוששת שמה ימות בעלה זו או רוצה לקלקלה מעכשיו כדי שלא תפול לפני בנה ליבום, ואין להוכיח מהמעשה הקודם שחוששת לצער העתיד, ששם כבר הרגישה צער זה ושנאה ישנה יש לה עליה.

משנה. ה' עד אומר מת והתירוה להינשא, ובא אחד ואמר לא מת - לא תצא מהיתר הראשון, שכל מקום שהאמרה התורה עד אחד הרי הוא חשוב בשנים.

עד אחר כשר ואומר מת ונישאת ובאו שני עדים כשרים ואמרו לא מת - תצא, באו שני עדים פסולים ואמרו לא מת - ללישנא קמא אליבא דרבי נחמיה תצא, שכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות, ללישנא בתרא כיון שהתירוה על פי עד אחד כשר הרי הוא כשנים ואין עדים פסולים נאמנים כנגדו ולא תצא מהיתר הראשון, ורק אם התירוה על פי עד פסול הולכים אחר רוב דעות.

שני עדים פסולים אומרים מת ואחד אומר לא מת - אף שלא נשאת תינשא, שהולכים בפסולים אחר רוב דעות גם לקולא.

משנה. ה' שתי צרות הבאות ממדינת הים, אחת אומרת מת בעלי וצרתה אומרת נהרג - לרבי מאיר הואיל ומכחישות זו את זו לא ינשאו, לרבי יהודה רבי ישאור ורבי שמעון ינשאו והואיל ושניהם מודים שאינו קיים.

אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת - זו שאומרת מת תינשא ותיטול כתובתה וזו שאומרת לא מת לא תינשא ולא תיטול כתובתה, לרבי אלעזר היינו דווקא לשיטת רבי יהודה רבי שמעון הג'י, אבל לרבי מאיר הואיל ומכחישות זו את זו שתיים לא ינשאו, לרבי יוחנן גם לרבי מאיר תינשא שאין צרתה נאמנת להכחיש בטענת 'לא מת'. והוכיחו כדעת רבי אלעזר מסיפא דמתניתין.

היחודש באחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת שזו שאומרת לא מת לא תינשא - שלא תאמר שדווקא בשותקת אינה מותרת על פי עדות צרתה, אבל במכחישת אותה מותרת, שיש לומר שבאמת מת ואומרת לא מת כדי לצער צרתה שלא תנשא ואף שמקלקלת גם את עצמה על דרך הכותב 'מות נפשי עם פלשתים'.

עד אומר מת וקודם שהתירוה בא עד אחד שחשבה להינשא ותיטול כתובתה ואינה נאמנת להתיר צרתה, ואם משנה. ה' האשה שאמרה מת בעלי תינשא ותיטול כתובתה ואינה נאמנת להתיר צרתה, ואם צרתה בת ישראל שנשאת לכהן - לרבי טרפון אוכלת בתרומה, שהואיל ואין צרתה נאמנת להשיאה אינה נאמנת לפוסלה, לרבי עקיבא אינה אוכלת בתרומה, שחוששים לדברי הצרה לחומר, ולהכה כרבי טרפון.

רבי טרפון ורבי עקיבא נחלקו אם נפסלת מאכילת תרומה בין כשמעידה עליה ועל צרתה ובין כשהיא מעידה עליה ועל חמותה, והשמעינו כשמעידה על צרתה שאף ששנאתה מומת צער גופה סובר רבי עקיבא חוששים לדבריה ואסורה בתרומה, והשמעינו כשמעידה על חמותה שאף שצרתה מחמת דברים בעלמא סובר רבי טרפון שאין חוששים לדבריה.

משנה. ה' קידש אחת מחמש נשים ואין יודע איזו קידש וכל אחת אומרת אותי קידש - נותן גט לכל אחת, וכתובה - לרבי טרפון מניחה ביניהם ומסתלק, לרבי עקיבא נותן לכל אחת. לתנא קמא נחלקו רק בקידש בכסף או שטר, אבל אם קידש בביאה כיון שעבר דרבנן מודה רבי טרפון שנותן כתובה לכל אחת, לרבי שמעון בן אלעזר - המחלוקת היא דווקא בבעל, אבל אם רק קידש בכסף או שטר גם לרבי עקיבא מניח כתובה ביניהם.

גזל אחד מחמש ואינו יודע מאיזה מהם גזל וכל אחד אומר אותי גזל - לת"ק גם לרבי טרפון צריך לשלם לכל אחד כיון שעבר בעבירה, לרבי שמעון בן אלעזר - לרבי טרפון מניח גזילה ביניהם ומסתלק, ולרבי עקיבא משלם לכל אחד.

לקח מקח מאחד מחמשה ואין יודע מי וכל חד תובעו: לת"ק - לרבי טרפון מניח דמי המקח ביניהם, לרבי עקיבא משלם לכל אחד. לרבי שמעון בן אלעזר - כיון שלא עשה איסור לכר"ע מניח דמי המקח ביניהם.

תנא דמתניתין שהביא מחלוקת רבי טרפון ורבי עקיבא בקידש אחת מחמש נשים ובגזל אחד מחמשה - כרבי שמעון בן אלעזר, שסובר שנחלקו רק כשעשה איסור, וקידש היינו בעל, והשמעינו בקידש שאף שעבר רק איסור דרבנן קנס רבי עקיבא, ובגזל שחשבו שאף שעבר איסור דאורייתא לא קנס רבי טרפון.

משנה. ה' האשה שהלכה עם בעלה למדינת הים בחזקת שהיא מותרת לשוק אם ימות - כיון שהלכה עם בנה, או שלא היה לה בן אף לא היה לבעלה שהיא, ובאה ואמרה מת בעלי ואמרת בני, או נולד לבעלי לא ומת האח - מותרת לשוק, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. אבל אם אומרת שמת בני ואח"כ מת בעלי ואני חייבת ביבום - אינה נאמנת להתייבם, וחוששים לדבריה וחולצת ולא מתייבמת.

הלכה עם בעלה למדינת הים בחזקת שהיא חייבת ביבום אם ימות, ובאה ואמרה נולד לי בן במדינת הים ומת בעלי ואח"כ מת בני - אינה נאמנת להתיר עצמה לשוק, וחוששים לדבריה וחולצת ולא מתייבמת.

הלכה עם בעלה ויבמה ואמרה מת יבמי - אינה נאמנת, שאין האשה נאמנת לומר מת יבמי שתנינא לשוק, ולא מתה אחותי שתנינא לבעל אחותה, ואין האיש נאמן לומר מת אחי שייבם את אשתו, ולא מתה אשתי שישא אחותה.

המזכה גט לאשתו אינה מגורשת - שאין חכמים שואתם אלא בפניו. וזכה לה כדי לפוטרה מלהתייבם לאחיו - הרי זה ספק אם זכות הוא לה שלפמעים ולדאם היבם, או אם חובה היא לפמעים אזהבת אחר, ולכן היא ספק מגורשת, וכשמת בעלה תחלוץ ולא תתייבם.

המזכה גט לאשתו כשיש קטטה ביניהם - אינה מגורשת, שחוב הוא לה, שאשה רוצה להיות נשואה אפילו לבעל שיש לה עמו קטטה, ואף שהוא גוי כנמלה או שאומנתו מאיסה או שיש שמץ פסול במשפחתו היא מתגאה בו, שכולם מנזות ותולדות בעלעליהם.

הדרן עלך האשה שלום

פרק ששה עשר * האשה בתרא

דף ק"ט"ו * ע"א

משנה . הלכו בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך, לא תינשא לשוק - הואיל והיא בחזקת חיוב ריבוס שהיה לא היה לבעלה בנין, ולא תתייבם - שמה צרתה נתעברה ופיגנע באשת אח שלא במקום מצוא, ואם עדים מעידים שאין צרתה מעוברת - ומותרת ליבם, ואינה חוששת שמה בעלה נשא אשה אחרת וילדה לו.

מה שאסורה להינשא ואין תולים שצרתה נתעברה וילדה שהרי רוב נשים מתעברות ויולדות - שהמשנה רבי מאיר היא, שחושש למיעוט.

רבי מאיר חשש למיעוט אפילו נגד היבום, שהרי אסר לזו להתייבם מחשש שמה נתעברה צרתה, אף שהיא בחזקת היתר ליבם.

לחכמים ולכנים אחר הרוב אפילו ברוב דליותא קמו, נדמצינו שהתירו לקטן לייבם כיון שרוב קטנים אינם סורסיים וזכו להיתר לקטנה להתייבם כיון שרוב קטנות אינן איילוניות, ולכן לשיטתם אשה שהלכו בעלה וצרתה למדינת הים מותרת לשוק, שתולים שצרתה נתעברה וילדה מפני שרוב נשים מתעברות ויולדות.

מה ששינוי שזו שבעלה וצרתה הלכו למדינת הים אסורה להנשא, לויערי - היינו שצריכה להמתין ג' חדשים ככל הנשים שצריכות להמתין כשמתו בעליהם, ועוד צריכה להמתין קודם שחלוץ ז' חדשים ונספיק שמה צרתה מעוברת ואין היתר בחליצה אלא בלית הולד, ואחר כך חלוצת ומותרת למאה נפש. לרבי חנינא - אסורה לעולם עד שתדע אם יש לצרתה ולד או לא, ואין מתירין לה לחלוץ, שמה ימצא שילדה צרתה ולד בן קיימא, ונמצא שאין חליצתה חליצה, וצריכה כרוז להתירה לכהונה, ושמה יהיו אנשים רק בשעת החליצה ולא בשעת הכרוז, ושמיארו ומותרת לכהן יאמרו שהתירו חלוצה לכהן.

האשה שהלכו למדינת הים בחזקת שאם ימות בעלה חייבת ביבום, וכשחזרה אמרה ניתן לי בן במדינת הים ומת בעלי יום ופטרתי אמי מיבום - אינה נאמנת, אך חוששים לדבריה וחלוצת ולא מתייבמת, ודווקא אם הייתה גרושה כבר מאיש אחר שממילא פסולה לכהונה, או שאמרה אני ובעלי נחבאנו במערה ואין איש עמנו להעיד, שאז אין לחשוש שיבואו עדים ויעידו שכדריה שמת הולד אחר שמת בעלה, שאם לא כך אינה חולצת אלא אסורה לעולם, שאם תחלוץ חוששים שמה יבואו עדים ויעידו כדריה וצריכה כרוז להתירה לכהונה, ושמה היו אנשים בשעת החליצה שלא יהיו בשעת הכרוז, ויאמרו שהתירו חלוצה לכהן.

יצאה חמותה למדינת הים, וכשיצאה לא היה לה חמותה בן שיוכל לייבמה, אינה חוששת שמה נולד לה בן וחיבת ביבום, אבל אם יצאה מעוברת חוששת שמה ילדה זכר וחיבת ביבום.

טעם החילוק בין הרישא לסיפא, שברישא שם שהלכו בעלה וצרתה למדינת הים אסורה להתייבם שחוששים למיעוט שאין יולדות אף שהיא בחזקת היתר ליבם, ובסיפא שיש צינאה חמותה שאינה מעוברת מותרת להינשא לשוק ואין חוששים שמה ילדה זכר בן קיימא וחיבת ביבום (שאינו אלא מיעוט, שאף שרוב נשים מתעברות, היו מיעוט מפילות וזו נקבות).

לרב נאמן אמר רבה רב אבהו - ברישא חששו למיעוט משום שאשת אח שלא במקום מצוה בכרת, ובסיפא לא חששו משום שאיסור יבמה לשוק אינו אלא איסור לאו.

לרביא - שם שחוששים לאיסור כרת כך חוששים לאיסור לאו, אלא ברישא סומכים מיעוט מפילות לחזקת יבום והרי זה כמחצה על מחצה, לכן לא תינשא ולא תתייבם, אבל בסיפא יש גם חזקה וגם רוב לפוטרה מעיבום, והצד שילדה חמותה זכר בן קיימא הוא מיעוט של מיעוט שגם רבי מאיר אין חושש לו.

דף ק"ט"ו * ע"ב

משנה . שתי יבמות של שני אחים, וכל אחת אומרת מת בעלי - אסורות להינשא, שכל אחת אינה נאמנת לומר שמת היבם היחיד להתיר חברתה לשוק.

לזו עדיין שמת בעלה ולזו אין עדים - זו שיש לה עדים אסורה לשוק מפני שאין לה עדים שמת יבמה, והשניה מותרת, שנאמנת שמת בעלה ויש לה עדים שמת יבמה.

לזו יש בנינים ולזו אין בנינים - זו שיש לה בנינים שאינה חייבת ביבום מותרת, והשניה אסורה.

לזו בנינים ועדים ולזו אין בנינים ועדים - שתייהן מותרות, זו מפני שיש לה בנינים, וזו מפני שיש עדים שמת יבמה.

היו כאן עוד אחים, והתייבמו שתייהם, ומתו היבמיים - לתנא קמא אסורות להינשא משום שכל אחד אינה נאמנת לומר שמת בעלה שהוא יבמה של חברתה, לרבי אלעזר הואיל והותרה כל אחת ליבמה בחזקת שמת בעלה שיש לה לחוש שמה חיים הם לאסור היבמות לאחר מות היבם שייבמה.

יבמות דף ק"ט"ו . יום ה' פרשת בלק * ח' תמוז תשפ"ב

דף ק"ט"ו * ע"א

רבי אליעזר הסובר שאחר שהתייבמו היבמות ליבמיים הנמצאים כאן ומתו מותרות להינשא לשוק ואינם צריכות לחוש שמה לא מת היבם שבמדינת הים - הסתפקו בטעמו אם משום שסובר שצרה נאמנת להעיד על חזקת היתר על כיון של אחת נאמנת לומר מת בעלי ונשאת בעדותה, נאמנת גם לגבי צרתה שמת יבמה, שאינה חשודה לקלקל את עצמה, ונפק"מ באחת שהלכה עם בעלה למדינת הים ובאה והעידה שמת בעלה האם צרתה מותרת רק אחר שנשאת זו שהעידה, או גם קודם לכן.

האשה שחלצה היא ובעלה למדינת הים ובאה והתיר מת בעלי - לרבי אלעזר הואיל ונאמנת לעצמה נאמנת גם לצרתה, אך אם נאמר שרבי אליעזר התיר רק אחר שהמעידה עצמה נשאת שאינה חשודה לקלקל את עצמה, עדיין יש לחוש שמה שנשאת אינו משום מת בעלה אלא משום שקיבלה ממנו גט, ורק אם נשאת לכהן יש להאמינה שמת בעלה, שאינה חשודה לקלקל את עצמה שאם יבא בעלה תצטרך להוציא גט ותפסל על הכהן.

משנה . אין מעידים עליו שמת אלא אם ראוה בתוך ג' ימים למיתתו, שאחר כך חוששים שנשתנו פניו, לרבי יהודה בן בבא לא כל אדם ומקום ושעות שווים (יתבאר בהך קכ"א).

אין מעידים עליו שמת אלא אם רואו פדחתו עם פרצוף פניו וחוטמו.

סימנים (בינונים) - י"א שסומכים עליהם מדאורייתא, כנדרש בהשבת אבידה מה'משלמה', ושליח שאבד גט וטמון של סימנים (כגון שמיני קשור בסיס אבן ונבעת או שמיני כלי אפילו לפני מריבה) שזוהו הגט ותוננו לאשה להתרשם בו, וכן מתירין אשה שהורכב בעלה מת רק בסימנים, אבל אם מעיד שהיה גופו ארוך או גזו או אינם סימנים, וסימנים בכליו - ללישנא קמא לא מהני, שחוששים ששאלם מאחרים, חוץ מכיס וארנקי וטבעת שאין הדרך להשאיל, וללישנא בתרא מהני סימנים בכליו, אבל אם אומר רק שהיו אדומים או לבנים אין זה סימן, וי"א שסומכים על סימנים רק מדרבנן, ולכן אין מעידים שמת בעלה בסימנים אלא בסימנים מובהקים.

מכירים אותו על ידי שומא - לפי ת"ק אין מעידים, לרבי אליעזר בן מהאבי מעידים. לאביי - נחלקו אם סימנים דאורייתא ארבע, ללישנא קמא בדת רבא - לכו"ע סימנים דאורייתא, ונחלקו אם שומא מצויה בכך גילו, או האם שומא עשויה להשתנות לאחר מיתה, ללישנא בתרא בדת רבא - לכו"ע סימנים דרבנן, ונחלקו האם היא סימן מובהק.

דף ק"ט"ו * ע"ב

ראוהו מגוידי - לתנא במשנה אין מעידים עד שיראו שיצאה נפשו, והיא שיטת רבי שמעון בן אלעזר הסובר שמגוידי יכול לחיות, אלא אם נפל למים - שהמים מחזיקים ומגדילים כאב המכה ואינו יכול לחיות, לחכמים - מעידים על המגוידי שאינו יכול לחיות. מגוידי בסכין מלובנת - לכו"ע יכול לחיות. היה אוכלת במקום שנמצא נפש - לכו"ע מעידים.

ראוהו צלוב - אין מעידים עליו, שאפשר שאחר היתר הצליבה וחי.

שחט בו שנים או רוב שנים וברח מעידיים שמת - שודאיי ימות, אך כל זמן שלא מת אם רמז שיכתבו גט לאשתו כותבים, והחושש בשוגג אומר גולה - שמה הרוח בלבלתו או שמה הרוח עצמו קירב מיתתו ע"י שפירסם, ונפק"מ בין העומים: אם שחטו שאין של שיש שאין שם רוח, ואם שחטו בחוץ ולא פירסם.

יבמות דף קכ"א . יום ה' פרשת בלק * ח' תמוז תשפ"ב

דף קכ"א * ע"א

רבי יהודה בן בבא חולק על תנא קמא הסובר שמעידים על המת עד ג' ימים ואמר שלא כל האדם והמקום הזמן שווים - מסתפקת האם קרובות אדם קרובות להקל שלפעמים מעידים גם אחר ג' ימים, או שמה בא להחמיר שלפעמים גם בתוך ג' ימים אין מעידים.

מגוידי במים - מקום המכה מנאנח מחמת המים ומשתנית צורתה, ולכן גם בתוך ג' ימים ממיתתו אין

מעידים עליו, אבל כשאין לו מכה - המים צומתים צורת הפנים ומעידים עליו גם אחר ג' ימים, ודווקא אם ראוהו עדין כשהעלוהו ליבשה, שאח"כ משתנית צורתו לאלתר.

נפל למים - לרבי מאיר בין מים של להן סוף ובין אין להן סוף אסורה, שיוכל לחיות במים, כמו זה שנפל לבור הגדול ועלה לאחר ג' ימים. לחכמים - יש להן סוף מותרת אם שהו שם עד כדי שתצא נפשו, שאין יכול לחיות במים, ואין חוששים שמה יצא מים שהרי יש למים סוף והיו רואים אותו, אבל מים שאין להן סוף אסורה שמה יצא אחרת במקום חרוק ולא ראוהו, ואם שלשלו לים ושלטו עליו ובעלתה בידם רגלו מן הארובה ולמעלה מותרת, שמגוידי הוא ואינו יכול לחיות.

נפל לאגם שהמים עומדים במקומם - אין אומרים כיון שאינו יכול לישוט על פניהם למרחוק דינם כמים שיש להן סוף, אלא חוששים שמה גל הטילו למקום חרוק ומשם יצא.

מעשה באחד שהיה בירדן ונכנס למחילה של דגים, ושקעה החמה ולא ראה פתחה, למחר זרחה חמה והכיר פתחה ובא ומצא הספר גדול בתוך ביתו, אמר רבי: כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת ושואין להם סוף אסורה, ואין חוששים למחילת דגים במים שאין להן סוף שלא שכיח שם מחילה.

צורבא מיבנן שנפל למים שאין להן סוף - רב אשי סבר שכיון ששמו מפורסם אין חוששים שעלה, שהיה מתפרסם הדבר, והלכתו שאין חילוק בין צורבא מדרבנן לסתם אדם, ובשניהם לכתחילה אסורה להינשא ובדיעבד לא תנא.

רבן גמליאל ראה ספינה שנשברה בים, והצטער על רבי עקיבא שנמצא בה, וכשעלה ליבשה בא רבי עקיבא לדון לפניו בהלכה, ואמר שנדמנו לו דף של ספינה וכל גל וגל שבא עלי נענע לו ראשו. אמר רבן גמליאל: כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להן סוף מותרת ושואין להן סוף אסורה. ומכאן אמרו חכמים: אם יבואו רשעים על אדם יענעו להם ראשו ולא יתגרה בהם.

רבי עקיבא ראה ספינה שמתרפת בים, והיה מצטער על רבי מאיר שנמצא בה, וכשעלה לקפוטקיא בא רבי מאיר ודן לפניו בהלכה, ואמר גל טרדני לחבירו וחבירו לחבירו עד שהקיא ליבישה, אמר רבי עקיבא: כמה גדולים דברי חכמים שאמרו נפל למים שיש להם סוף אשתו מותרת ושואין להן סוף אסורה.

נפל לגוב האריות אין מעידים עליו שמת - שפעמים אינם רעבים. נפל לחפירה מלאה נחשים ועקרבים - לת"ק מעידים שמת ואין חוששים שמה חביר הוא היודע ללחוש, שכיון שדווקא בוודאי היוקו ומת, לרבי יהודה בן בתירא אין מעידים עליו, שמה חבר הוא.

דף קכ"א * ע"ב

נפל לתוך כבשן האש וליוורה מלאה שמן - מעידים עליו שמת. נפל ליוורה מלאה יין - לת"ק דינו כשמן, לרבי אחא אין מעידים עליו, שמה כשנפל לתוכו ניתו היין וכיבה האש ושמה לא מת, אמרו לו חכמים: תחילתו מכה וסופו מבעיר יותר מבתחילה, ומעידים עליו שמת.

רבי מאיר הביא ראייה שאפשר לחיות במים ממי שנפל לבור ועלה אחר ג' ימים, אמרו לו חכמים: אין מביאים מעשה נסים, שאפילו לא מת מחמת המים היה לו למות מחמת שלא ישן ג' ימים, שאף אם היה בו כמין בנינים אי אפשר להישען עליהם ושהן של שיש וחלקים, ומעומד אינו יכול לישן. ורבי מאיר סבר שיוכל לחזקת ולהישען עליהם מעט ולישן.

מעשה בבתו של חנוניא חופר שיחין שנפלה לבור הגדול, בשעה ראשונה אמר רבי חנינא בן דוסא שלום, שניה שלום, שלישית אמר עלתה, ואמרה א"כ שזכר של רחלים נודמן לי (ואילו של יצחק) וזמן מהניגו (בהרבה), אמרו לרבי חנוניא: באת אתה, אמר: לא נביא אנכי ולא בן נביא, אלא דבר שהצדיק מתעסק בו יכשיל בו דזעוף ואעפ"כ מת בן בצמא - שהקב"ה נאבק עם צדיקים כחות השטרה.

משנה . אפילו שמע מן הנשים מסיחות לפי תומן ואומרות מתי איש פלוני, ולא היו מתכוונות להעיד - יכול להעיד ולהשיא את אשתו.

אפילו שמע מן התינוקות אומרים: הרינו באים מלספוד ולקבור את איש פלוני, וכך וכך חכמים וספרדנים היה שם - יכול להעיד ולהשיא את אשתו.

בישראל אף שמכווין להעיד להתיר אשתו נאמן, ועכנ"ם אם היה מסיח לפי תומו שמת משיאין את אשתו על פי, ואם מתכווין להעיד להתיר את אשתו אינו נאמן, ואם מתכווין להעיד שמת ולא נתכווין להתיר אשתו, נאמן, כגון לבית דין להעיד שמת ולא אמר התירו אשתו - י"א שמאמינים לו, ורבי יוחנן אמר שלחכמים אין מאמינים לו.

יבמות דף קכ"ב . יום ה' פרשת בלק * ח' תמוז תשפ"ב

דף קכ"ב * ע"א

עכ"ם שאמרו לישראל בשבת קצוץ שחת לבהמתי ואם לא אהרוג אותך כמו שהרגתי לישראל פלוני שלא רצה לבלש בשבילי בשבת - אין זה בכלל עכו"ם המסיח לפי תומו, ואשתו אסורה להינשא על פיו, שלא נאמנת אלא לאימו.

משנה . מעידים לאור הנר ולאור הלבנה.

שמעו אחד שאומר: אני איש פלוני בן איש פלוני נשכני נחש והרי אני מת, והלכו ולא הכירוהו - אשתו מותרת להינשא.

שמעו קול (בת קול) צועקת: פלוני מת, וראו דמות אדם וצל צלו (שאם לא יסו ש' לחוש שהוא טד) והלכו ולא מצאו שם אדם, לבית שמאי אשתו אסורה ולבית הלל מותרת, כמו שמצינו לענין גט שמי שהיה מושלך בבור ואמרו כל השומעין קולי יכתוב גט לאשתי כותבים ונותנים, וגם כאן כשעת הסכנה דומה שאם לא תאמין לזה לא תמצא אחר ותשב עגונה.

משנה . עד אחד המעיד שמת בעלה - בתחילה לא היו מתירים בארץ ישראל את האשה על פיו, עד ששמעו בשם רבן גמליאל הזקן שמתירם, והוחזקו להיות משיאים על פי עד אחד, עד מפי עד, עבד, אשה, שפחה.

אשה נאמנת להביא הגט ממדינת הים ולומר בפני נכתב ונחתם - שמה שחשש נשים שאינם נאמנות להעיד שמת בעלה נאמנות להביא גט מפני שהכתב מוכיח, אשה שנאמנת להעיד שמת בעלה ודאי שנאמנת להביא גט.

דף קכ"ב * ע"ב

משנה . מעשה בבני לוי שהלכו לצוער וזחה אחד מהם והניחוהו בפונדק, ובחזרתם מצאו הפונדקית עכ"ם שבתכה, ושאלהו איה חברינו, אמרה להם מת קברתי, והוציאה להם מקלו ותמרילו וספר תורה שהיה בידו, והשיאו את אשתו מפני שהייתה מסיחה לפי תומה שהרי בכתה קודם ששאלהו.

דרשה וחזקיה לעדיים - בדיני נפשות מפורש בתורה שצריך, דיני ממונות - מן התורה צריך, שנאמר 'משפט אחד יהיה לכם', וכדי שלא תנעל דלת בפני לזים אמרו שאין צריך.

עדים המעידים שמת בעלה - לרבי עקיבא אין צריכים דרישה וחזקיה, שכיון שיש כתובה הרי זה כדיני ממונות, לרבי טרפון צריכים, שכיון שמתירם איסור אשת איש (שהבא עליה בתנא) הרי זה כדיני נפשות.

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך. הדרן עלך מסכת יבמות. הדרן עלן . דעתן עלך ודעתן עלן . לא נתנשי מינך ולא נתנשי מינך לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי יהי רצון מלכתך כשם שעזרתה לסיים מסכת יבמות כן תעזרני להתחיל ולסיים מסכתות וספרים אחרים ללמוד וללמוד לשמו ולעשות ללמוד וללמוד לשמו ולעשות ללמוד וללמוד לשמו ולעשות ולקיים את כל דברי תלמודו תורתך באהבה, וזכות כל התנאים ואמוראים יעמוד לי ולזרעי שלא ימוש התורה מזרעי עד עולם

אבל יחיד עשי לך * סיכומי הדף היומי 'מחודדים' גליון זה ומקדש לעילוי נשמת מוהר"ם הרבנים בקביעות שאין חטא בא על ידו איש צדיק וירא אלוקים הבר' ה' דוד כהן זכור וצדיק לביכה מפני מידי שבת בשבתו סיכומי הדף היומי * 'מחודדים' בכותל המערבי נכב"ע ליד שרידי בית מקדשנו בשבת פרשת שמות לחדש ה' שב' ע"ז י"ט תשפ"ב 1. 2. 3. 4. ה. ז.

כל החובות שמורות